

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

nummer 27 - winter 2012

!!! Extra !!!

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de
vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be

Jaargang 7, nummer 27, winter 2012/2013

U kan lid worden door overschrijving van
€7 op rekening nummer 733-2426000-60.
Dan krijgt u de volgende nummers van ons
tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:
Dirk Verreth, Albert Verbiest, Esther
Verreth, Sabine Van Malderen, Tom
Van Buggenhout.

Inhoud

▼
2
▲

Poldergeist

Een winters verhaal om gelezen
te worden bij een knapperend
haardvuur, terwijl buiten een
sneeuwstorm raast. Is dat enkel
de wind die men hoort of toch
nog iets anders ....

Lees hoe de polder Battenbroek
al eeuwen in de greep is van een
poldergeist...

Voorblad:

Winters Battenbroek

Ereleden

Wij danken in het bijzonder onze ereleden:

Bert en Martine Bellon-Loiselle
Jan Bergé
Karel Caelen
Christiane Carpentier
Pierre De Laet
De Ridder H.- Rustoord Battenbroek
Paula De Waerhert
Els Gilon
Edith Goyvaerts
Grandeco NV - Grouwet-Vervliet
Groep Gilon BVBA
Clara Honsia
Pieter Janssens
Andre Laurens
Jo Lickens
Walter Marivoet
Eddy & Annabel Merckx - Tanghe
Michiels Frank
Jacques Morrens
Paul Morrens
Eugeen Nauwelaers
Bart & An Ooghe - Poot
Eddy Op de Beeck
Schrijnwerkerij Peeters - Van Laer
Willy Pittoors
Jaak & Lea Poot - Janssens
Alex Ressler
Hugo Rom
Frans Rymenams
Theo Schroeven - M. De Vos
Gerard Van Damme
Dirk Van de Brul
Dierenarts Bart Van der Kuylen
Pieter Van der Veken
Gina Van Doorne
Stefaan Van Malderen
Van Moer - Van Hoof
Els Vansant
Eric Verbiest
Fons Vercammen

EDITORIAAL

Tegen polderkruid is niets gewassen

Met de handen in zijn zij en een diepe frons in zijn voorhoofd, keek molenaar Diederik naar de wicken van zijn molen. Het was al vier weken geleden dat de wicken nog gedraaid hadden, sindsdien was het windstil in de polder Battenbroek. De twee bakkers van Walem zaten hierdoor zonder meel. En omdat ze geen brood of taarten meer konden bakken, hadden ze hun toevlucht genomen tot andere activiteiten. Bakker Dom was begonnen in chocolaterie en de bakker Sven bracht nu kansspelen aan de man. De windstilte hield nu al zo lang aan dat Diederik begon te vermoeden dat duistere krachten hier de hand in hadden. Dit werd nog versterkt door het feit dat zijn vrouw Gerlinde in hun tuin een slang had gevonden, en in de kelder van de molen hadden grote, dikke tarantula's hun woonplaats gevonden. Diederik was er zeker van dat de molen was vervloekt.

Dit alles had ook gevolgen op de vrijetijdsbesteding van Diederik. Anders verzon hij in zijn vrije uren allerlei leuke verhaaltjes of schreef hij kluchtige liedjesteksten op de melodie van bestaande schlagers of evergreens. De verhaaltjes werden afgenomen door de heemkundige kring die ze telkens weer opnam op de laatste bladzijden van hun tijdschrift. De liedjesteksten vonden hun weg naar andere Walemse verenigingen of werden opgevoerd tijdens de feestjes van allerhande verjaardagen. De grote windstilte bracht dus ook een groot writers-block mee. Toen Diederik gevraagd werd of hij nog een verhaal kon verzinnen voor het tijdschrift, schudde bij droevig zijn hoofd. 'Alles zit vast!' was het enige dat hij kon uitbrengen...

In het gemeentehuis van Walem kwam de redactieraad van de heemkundige kring samen. Ze waren verontrust door het writers-block. De verhalen uit het molenhuis gaven hun tijdschrift echt wel een meerwaarde, wat aangevangen als er geen verhalen meer kwamen. De voorzitter van de kring vond dat dit zo niet verder kon, en besloot de hulp van Trees De Wolf in te roepen. Trees De Wolf woonde in een laag hutje in de polder Battenbroek. De mensen van het dorp noemden haar een heks, zelf verkoos ze de meer moderne term 'wicca'.

Trees onderzocht de chakra's van Diederik, en stelde vast dat z'n 'flow' niet meer goed zat. "Bovendien", orakelde ze, "dat er een samenhang was tussen materie, lichaam en geest. Een molenaar identificeert zich met zijn molen, en wordt -als het ware- één met zijn molen. Eigenlijk ondergaan beiden hetzelfde, alleen op een ander ontologisch niveau", zei ze met stelligheid. "Als de energiebanen van de molenaar geblokkeerd zijn, dan worden ze ook geblokkeerd op het niveau van de molen". Als remedie liet Trees Diederik een dikke sigaar roken. De sigaar had ze zelf gerold en ze had er enkele geestverruimende Battenbroekse polderkruiden aan toegevoegd.

Toen Diederik een eerste trek deed aan de sigaar, stak als bij wonder vanuit het zuidwesten een zachte wind op. Krakend trokken de wicken van de molen zich terug in gang. Ontspannen neergezeten op de bank achterin zijn tuin, en lurkend aan de sigaar, zag Diederik hoe de wicken van de molen zalmroze werden, en steeds sneller begonnen te draaien. Toen de sigaar halfop was, had Diederik een visioen, en in een grote roze draaikolk werd hij teruggevoerd in de tijd, naar 1796....

Terug van even weggeweest en deze keer uitgebreider dan ooit "Verhalen van het molenhuis".

tvb

1796

Voorwoord

Battenbroek 1796 .

De heldere novemberzon zakt langzaam in de Dijle. De talrijke polders en weilanden in Battenbroek , doorsneden met beken en grachten , worden in een mum van tijd gehuld in een dikke , laaghangende grondmist , die de opkomende duisternis nog versnelt.

De koetsier van de (gepoetste) postkoets van ' Von Thurn und Taxis ' die wekelijks de postweg tussen Rotterdam en Mechelen verzorgt , besluit daarom wijselijk , eens de Nete overgestoken , de Grootte Weg te verlaten en het smalle karrenspoor naar de herberg 't Molenhuis in Battenbroek op te draaien.

In ijtempo worden de 4 paarden in de afspanning verlost van halster en schoftstuk en even later doen ze zich in de warme stal tegoed aan vers hooi vermengd met geplette gerst.

De hoge , houten toegangspoort naar de binnenkoer van 't molenhuis wordt gesloten en met een eiken balk vergrendeld. De wit-groene luiken voor de ramen worden dichtgetrokken . De drie ijzeren grendels op de zware deur knarsen bij het dichtschuiven in 't slot . Daarna krijgt de rinkelende sleutelbos zijn vaste plaats aan de verroeste haak naast de grote , open haard waar een hevig vuur genstert en knettert en de prent van de Heilige Victor van Marseille , beschermheilige van de molenaars, verlicht.

De hoge stapel brandhout naast de haard verzekert de aanwezige stamgasten en vermoeide reizigers van een weldoende warmte , maar vooral van voldoende licht tot de volgende zonsopgang.

Het vooruitzicht op een veilige en warme overnachting in het gemeenschappelijk vertrek werkt , tezamen met de kroezen rode wijn en het gezellig geroezemoes , verdovend en geruststellend.

En toch wordt er in het Molenhuis net iets te luid gepraat , net iets te hard gelachen en net iets te veel gezongen , als willen de aanwezige gasten hiermee zeker zijn dat geen vreemde , onverklaarbare geluiden vanuit de donkere , mistige Battenbroekse velden de rumoerige en warme gelagzaal kunnen binnendringen.

844

De slachting in Wouters Polder

Na een verwoestende tocht van 5 dagen vanuit hun ringwalvesting in het Limburgse dorp Asselt kwam een bende dronken Vikingen in de nacht van 31 oktober op 1 november van het jaar 844 aan te Wahalheim.

Hun smalle snek 'Drakkar' , getooid met een gruwelijke slangenkop op de boog en door zijn geringe diepgang geschikt voor strooptochten op dorpen gelegen langs kleinere rivieren , werd vakkundig aangemeerd aan de zware , uit platte kareelstenen opgetrokken kaaimuur aan het Kiel. Van daaruit trok de bende woestelingen moordend en plunderend door Walem . De houten hutten en herbergen aan het wad – waar men bij laag tij door de Nete kon waden - waren een gemakkelijke prooi voor het alles vernietigende vuur en de niets ontziende wreedheid van de Noormannen.

De straat ' het Noordveld ' herinnert tot op heden aan het vreselijke slagveld en het bloedbad dat daar werd aangericht , al beweren sommigen dat de benaming tot 1683 ' het Moordveld ' was.

Vermoedelijk is het barbaars gedrag van de krijgers uit het Hoge Noorden deels te verklaren door de frustratie die zich van hen meester maakte toen ze ontdekten dat ze hier in Wahalheim niets terugvonden van hun verhoopde ontdekking van het Walhalla.

Onder de leiding van een zekere ' Arnulf ' vluchtte een groepje Walemse vrouwen en kinderen langs de oevers van de Latoenbeek de Battenbroekse polders in. Terwijl hun mannen en vaders heldhaftig maar vruchteloos probeerden de vijand op te houden , hoopten zij te ontsnappen aan de flitsende bijlen van de wilde barbaren en een schuilplaats te vinden in de kleine , versterkte burcht op 't Tongskan , aan de samenvloeiing van Dijle en Nete.

Helaas , net voor ze hun verhoopde schuilplaats bereikten , werden de weerloze vrouwen en onschuldige kinderen door een meute achtervolgende Vikingen ingehaald. In de velden en weiden van Wouters Polder werden ze op brutale wijze met de aks (een grote strijdbijl met lange steel) afgeslacht.

In de namen van de weilanden in Battenbroek klinkt heden nog steeds de afschuw door van de overgeleverde verhalen : hemel , hel , bijl , drie haken , zure wei , watersnep (vermoedelijk een verbastering van watersnek) , rietveld .

Drie kleine kinderen wisten te ontkomen aan de vlijmscherpe aksen , doch sukkelden even verder in een waterplas , volledig dichtgegroeid met groen en lis en verdronken jammerlijk.

(Deze plas bevindt zich op het einde van Pretersweg , aan de voet van de Netedijk)

Het dorp Walem werd grotendeels verwoest , de bevolking bijna volledig uitgemoord en er volgde een barstreng winter die vele Battenbroekse polders en weiden tot diep in de lente on-

toegankelijk maakte. Deze trieste samenloop van omstandigheden zorgde ervoor dat geen van de overledenen op het kerkhof kon worden begraven.

Volgens sommige geschriften was dit ook de bedoeling van de Noormannen. Ze wilden aldus ten allen prijze vermijden dat de doden volgens de aloude traditie zouden worden begraven: met een gouden muntstuk in de linkerhand en een dolk in de rechterhand. De overgang naar de onderwereld Helheim kon immers alleen gebeuren via een gouden brug over de rivier Gjöll die bewaakt werd door de Hellehond en zijn meester. Het wapen diende om de Hellehond op een veilige afstand te houden, het muntstuk om de meester 'de Helleman' gunstig te stemmen.

Bronnen beweren dat sommige van de Noormannen hier bleven en dat dit meteen de verklaring is voor het ontstaan van de naam 'Hellemans', die in onze contreien toch veelvuldig voorkomt.

Eidoch, de zielen van de overleden vrouwen en kinderen konden onmogelijk tot rust komen. De lichamen verdwenen langzaam maar de geesten van de onschuldig overledenen bleven ter plaatse ronddolen. Tussen riet en lis, in de verhullende mist die uit de grachten opstijgt na het ondergaan van de zon, voeden zij zich aan de nevel, dampen en gassen uit de verrotte bodem.

Ze huilen samen met de koude novemberwind ijzingwekkend tussen de dorre takken omdat ze de overgang naar de andere kant van de rivier niet kunnen maken en voor eeuwig ronddolen in de Battenbroekse Polder, gevangen tussen de drie rivieren: Nete, Dijle en Vrouwevliet.

8641

Het huis van Battenbroeck

De kunstmatig ten tijde van de Romeinen aangelegde heuvel, waarop het versterkte 'castrum' had gestaan leek Wouter Berthout, heer Van Mechelen en Grimbergen, een meer dan geschikte locatie voor de bouw van een kasteel: het huis van Battenbroeck.

Op 2 november van het jaar 1218 werd het prachtige kasteel met de nodige luister in gebruik genomen en ondanks de dichte mist, die op korte tijd uit het niets Battenbroeck had ingenomen, verschenen talrijke genodigden die zich tegoed deden aan spijs en drank. Die avond werd het anders zo stille Battenbroeck gevuld met vrolijke muziek, lachende, blijmoedige mensen en verdreven de flakkerende vlammen van kandelaars, toortsen en haardvuren de zwarte duisternis rondom het Huis van Battenbroeck.

Ook Wouter Berthout lachte en genoot en dacht op geen enkel moment nog aan de ontreding die 's namiddags ontstaan was, toen de grote bronzen sleutel van de monumentale ingangspoort als bij toverslag was verdwenen. De poortwachter schreeuwde, ondanks (maar ook omwille van) de stokslagen, zijn onschuld uit. Hij bleef halsstarrig beweren voetstappen gehoord te hebben op de zoldering boven de ingangspoort. Bij zijn terugkeer in het wachthuisje, na een grondige inspectie die niets opleverde, was de sleutel verdwenen. De verbazing werd nog groter toen, in de late namiddag, een kleine jongen de sleutel terugbracht. Hij had deze gevonden aan de rand van de groene poel nabij de Neth.

Omstreeks middernacht eindigde het feest. Samen met de gasten verdween het uitbundige gelach en de vrolijke muziek. Stilte en duisternis namen terug bezit van de Vrije Aerde van Battenbroeck.

Veel nachtrust werd Wouter Berthout echter niet gegund. Rond drie uur, vlogen plotseling 3 ramen open, het geluid van wenende kinderen en huilende vrouwen klonk tergend in de donkere nacht, even later gevolgd door een hevig bonken en kloppen op de zware, eiken inkompoort, waar echter niemand te zien was. Een ijzige wind woei door de krachtig open gewaaide ramen van de slaapkamer en liet de zware gordijnen dansen als vage schimmen in de nacht.

Toen de kamenier, opgeschrikt door de nachtelijke geluiden, de kamer van Berthout binnenkwam, stond het loodzware hemelbed 180° gedraaid in de kamer.

Wouter Berthout, zijn vrouw Isolde en de kinderen Adelheid en Robrecht hadden zo uitgekeken naar

1145

het verblijf in hun nieuwe Kasteel van Battenbroek. Dit beangstigende voorval zette een domper op de vreugde.

Maar Wouter Berthout was er de man niet naar om dit ongemoeid te laten. Als Heer van Mechelen was hij uiteraard op de hoogte van het feit dat Walem in die periode een dorp was, waar nogal wat heksen vertoefden. De moerassen van Battenbroek met hun rijke variëteit aan paddenstoelen, kruiden en gewassen oefenden een grote aantrekkingskracht uit op deze duivelse hellevegen. Maar, dacht Wouter, het zijn ook verwante zielen van schimmen en geesten.

Daarom ontbood hij Amanda Crelis, die in Walem algemeen aanvaard werd als de voornaamste kruidenmengster en waarzegster in de hoop van haar een verklaring te krijgen voor het macabere mysterie.

Onder invloed van de paarse schijnridderzwam, een geestverruimende paddenstoel, verhaalde ze krijsend en bij wijlen hysterisch de vreselijke tafereelen in Wouters Polder en de ongelukkige verdrinkingsdood van de onschuldige kinderen.

Gewapend met die informatie, trok Wouter Berthout vervolgens naar Pastoor Symon Van Axel, die hem volgende raadgevingen meegaf:

Laat een hofgracht rond het kasteel uitgraven, richt in het kasteel een kapel in ter ere van Nicolaas van Myra, brand dagelijks gewijde kaarsen en draag ten allen tijde een scapulier van de Heilige Filomena, patrones van de kinderen, gefolterden en gevangenen. Dan pas zullen deze ongelukkigen de omgeving van het kasteel mijden.

Maar Wouter Berthout herinnerde zich vooral de laatste woorden van Amanda Crelis: machteloos en hulpeloos staat gij, Heer van Mechelen en Grimbergen, tegenover deze duivelse krachten, de dolenden blijven voor eeuwig en altijd verstoken van de verlossende overtocht naar gene (3) zijde van de rivier

1869

La chasse aux Dames Blanches

Baron Jacques Coppens kijkt van achter zijn zwaar eiken bureel door het raam uit over de kille, in novembermist verhuilde weilanden en bossen rond het kasteel van Battenbroek. Voor zijn bureel staat Maurits van Oosthoven die beduimeld en verlegen zijn versleten pet verfrommelt in zijn grote handen. Hij werd door de ingelanden van Polder Battenbroek gekozen om de hachelijke toestand in Battenbroek bij 'den baron' aan te kaarten en beleefd te vragen of 'meneer den Baron als pachtheer van zovele boeren hier alstublieft iets zou kunnen aan doen'.

Met horten en stoten vertelt hij hoe na valavond bijna niemand zich nog in de polders waagt, uit vrees voor de fantomen en de witte schimmen, hoe angstig moeder de vrouw en de kinderen zijn als ze bij volle maan het monotone geluid horen van de huilende vrouwen op zoek naar hun verdrinken kinderen, hoe Trees De Wolf, die in een hut op 't Mechelschoor woont, verhaalt over de moerasvrouwtjes die vroeger in kleine heuveltjes op de Zonnebergen woonden, maar nu holen graven met in en uitgang in de dijken van de Nete en de Dijke.

Met een stevige handdruk en drie sigaartjes neemt Baron Jacques Coppens afscheid van Maurits, na hem beloofd te hebben de zaak verder te onderzoeken. De volgende dag reeds kaart hij het probleem aan bij het polderbestuur van Battenbroek. Als de dijken echt worden ondergraven is dit een ernstige aangelegenheid. En het polderbestuur is nu eenmaal verantwoordelijk voor de waterhuishouding en de onberispelijke toestand van grachten en dijken.

Battenbroek 10

